

Další datové struktury a práce s nimi, matice, datové tabulky, seznamy

17VSADR – Skriptování a analýza dat v jazyce R

Lubomír Štěpánek^{1, 2}

¹Oddělení biomedicínské statistiky & výpočetní techniky
Ústav biofyziky a informatiky
1. lékařská fakulta
Univerzita Karlova v Praze

²Katedra biomedicínské informatiky
Fakulta biomedicínského inženýrství
České vysoké učení technické v Praze

Obsah

- 1 Datové struktury
- 2 Matice a práce s nimi
- 3 Pole
- 4 Datové tabulky a práce s nimi
- 5 Seznamy a práce s nimi
- 6 Literatura

100

- vektor (vector)
- faktor (factor)
- matrice (matrix)
- pole (array)
- tabulka dat (data.frame)
- seznam (list)

Tvorba matic a základní příkazy

- matice (`matrix`) je dvojrozměrným polem, které obsahuje prvky stejného datového typu
- všechny sloupce matice mají shodnou délku, podobně všechny řádky matice mají shodnou délku
- ať je

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 3 \\ 2 & 4 \end{pmatrix} \quad B = \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}$$

- v R matici A a B získáme příkazy

```
A <- matrix(c(1, 2, 3, 4), nrow = 2,
             ncol = 2)
B <- matrix(c(1, 3, 2, 4), nrow = 2,
             ncol = 2)
B <- matrix(c(1, 2, 3, 4), nrow = 2,
             ncol = 2, byrow = TRUE)
# vždy jeden z argumentů "nrow" či "ncol" je zbytečný
```

Manipulace s maticemi

- ať je

$$C = \begin{pmatrix} a & b & c & d \\ e & f & g & h \\ i & j & k & l \end{pmatrix}$$

- v R pak pomocí

```
C <- matrix(letters[1:12], nrow = 3,
            byrow = T)
```

- některé užitečné příkazy

```
is.matrix(C)      # TRUE
class(C)          # "matrix"
mode(C)           # "character"; datový typ prvků
str(C)            # chr [1:3, 1:4] "a" "e" "i" ...
dim(C)            # c(3, 4); rozměry matice C
```

Manipulace s maticemi

- ať je

$$C = \begin{pmatrix} a & b & c & d \\ e & f & g & h \\ i & j & k & l \end{pmatrix}$$

- další užitečné příkazy

```
colnames(C) <- c("c1", "c2", "c3", "c4")
rownames(C) <- c("r1", "r2", "r3")
# přidá jmenovky sloupcům i řádkům
C <- unname(C)
# zbaví sloupce i řádky jmenovek
dimnames(C) <- list(
  c("r1", "r2", "r3"),
  c("c1", "c2", "c3", "c4")
)
# opět přidá jmenovky sloupcům i řádkům
```

Manipulace s maticemi

- stále mějme

$$C = \begin{pmatrix} a & b & c & d \\ e & f & g & h \\ i & j & k & l \end{pmatrix}$$

- další užitečné příkazy

```

rbind(C, c("x", "x", "x", "x"))
# přidání řádku c("x", "x", "x", "x")
# k matici C
cbind(C, c("x", "x", "x"))
# přidání sloupce c("x", "x", "x")
# k matici C
C[-1, ] # odebrání 1. řádku matici C
C[, -2] # odebrání 2. sloupce matici C

```

Submatice, indexování, adresace

- ať je

$$C = \begin{pmatrix} a & b & c & d \\ e & f & g & h \\ i & j & k & l \end{pmatrix}$$

- v R pomocí

```
C <- matrix(letters[1:12], nrow = 3,
            byrow = T, dimnames = list(
              c("r1", "r2", "r3"),
              c("c1", "c2", "c3", "c4")))
```

- adresace

```
C[2, 3]           # "g"; prvek 2. řádku, 3. sloupce
C["r2", "c3"]     # "g"; prvek 2. řádku, 3. sloupce
C[1, ]           # c("a", "b", "c", "d");
                  # tedy vektor 1. řádku matice C
                  # s popisky
```


Submatice, indexování, adresace

- stále mějme

$$C = \begin{pmatrix} a & b & c & d \\ e & f & g & h \\ i & j & k & l \end{pmatrix}$$

- adresace

```

C[, 3]           # c("c", "g", "k");
                  # tedy vektor 3. sloupce matice C
                  # s popisky
C[c(1, 3), c(2, 4)]
                  # matrix(c("b", "j", "d", "l"), 2)
                  # submatice 1. a 3. řádku,
                  # 2. a 4. sloupce matice C
                  # s popisky
C["r2", ]        # c("e", "f", "g", "h");
                  # tedy vektor 2. řádku matice C
                  # s popisky

```

Submatice, indexování, adresace

- stále mějme

$$C = \begin{pmatrix} a & b & c & d \\ e & f & g & h \\ i & j & k & l \end{pmatrix}$$

- adresace

```

C[dim(C)[1], dim(C)[2]]
# "l"; obecná adresace prvku
# vpravo dole (např. neznáme-li
# číselné rozměry matice)
C[5]
# "f"; major-column ordering
C[c(8, 9)] # c("g", "k")
C[13]
# NA
diag(C)
# c("a", "f", "k"); hlavní diagonála
diag(C[, dim(C)[2]:1])
# c("d", "g", "j"); vedlejší diagonála

```

Intermezzo

- mějme matici

$$\mathbf{X} = \begin{pmatrix} 1 & 3 & 9 & 6 \\ -5 & 0 & 1 & 2 \\ -8 & 4 & 7 & 3 \end{pmatrix}$$

- pomocí R
 - (i) založme matici \mathbf{X}
 - (ii) najděme prvek třetího řádku druhého sloupce matice \mathbf{X}
 - (iii) jaký řádkový a sloupcový index mají prvky 0, 7 matice \mathbf{X}
 - (iv) najděme minimum matice \mathbf{X} a řádkový a sloupcový index této hodnoty
 - (v) najděme stopu matice \mathbf{X}

Intermezzo

- mějme matici

$$X = \begin{pmatrix} 1 & 3 & 9 & 6 \\ -5 & 0 & 1 & 2 \\ -8 & 4 & 7 & 3 \end{pmatrix}$$

- řešení

```
# (i)
X <- matrix(c(1, -5, -8, 3, 0, 4, 9, 1,
              7, 6, 2, 3), nrow = 3)

# (ii)
X[3, 2]      # 4

# (iii)
c((which(X == 0) - 1) %% dim(X)[1] + 1,
   ceiling(which(X == 0) / dim(X)[1]))
c((which(X == 7) - 1) %% dim(X)[1] + 1,
   ceiling(which(X == 7) / dim(X)[1]))
```

Intermezzo

- mějme matici

$$X = \begin{pmatrix} 1 & 3 & 9 & 6 \\ -5 & 0 & 1 & 2 \\ -8 & 4 & 7 & 3 \end{pmatrix}$$

- řešení

```
# (iii) lépe
which(X == 0, ind.arr = TRUE)
which(X == 7, ind.arr = TRUE)
      # which(X == 1, ind.arr = TRUE)
      # vrátí c(1, 2) i c(2, 3)

# (iv)
min(X); which(X == min(X), arr.ind = T)
      # -8; c(3, 1)

# (v)
sum(diag(X))
      # 8 := 1 + 0 + 7
```

Maticová algebra

- bud'te

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 3 \\ 2 & 4 \end{pmatrix} \quad B = \begin{pmatrix} 5 & 7 \\ 6 & 8 \end{pmatrix} \quad b = (1, 0)^T$$

- v R

```
A <- matrix(c(1, 2, 3, 4), nrow = 2)
B <- matrix(c(5, 6, 7, 8), nrow = 2)
b <- c(1, 0)
```

- Hadamardův součin (*element-wise, pairwise*) $A \circ B = \begin{pmatrix} 5 & 21 \\ 12 & 32 \end{pmatrix}$

```
A * B      # matrix(c(5, 12, 21, 32), 2)
```

- maticový součin $A \cdot B = \begin{pmatrix} 23 & 31 \\ 34 & 46 \end{pmatrix}$

```
A %*% B     # matrix(c(23, 34, 31, 46), 2)
```

Maticová algebra

- bud'te

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 3 \\ 2 & 4 \end{pmatrix} \quad B = \begin{pmatrix} 5 & 7 \\ 6 & 8 \end{pmatrix} \quad b = (1, 0)^T$$

- transpozice $A^T = \begin{pmatrix} 1 & 2 \\ 3 & 4 \end{pmatrix}$

```
|| t(A) # matrix(c(1, 3, 2, 4), 2)
```

- jednotková matice $I_2 = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 1 \end{pmatrix}$

```
|| diag(2) # matrix(c(1, 0, 0, 1), 2)
```

- inverzní matice $A^{-1} = \begin{pmatrix} -2 & 3/2 \\ 1 & -1/2 \end{pmatrix}$

```
|| solve(A) # matrix(c(-2, 1.5, 1, -0.5), 2)
```

Maticová algebra

- bud'te

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 3 \\ 2 & 4 \end{pmatrix} \quad B = \begin{pmatrix} 5 & 7 \\ 6 & 8 \end{pmatrix} \quad b = (1, 0)^T$$

- vlastní čísla matice A jsou $\lambda = (\frac{1}{2}(5 + \sqrt{33}), \frac{1}{2}(5 - \sqrt{33}))^T$

```
|| eigen(A)$values
```

- vlastní vektory matice A jsou například

$$v = [(\frac{1}{4}(-3 + \sqrt{33}), 1)^T, (\frac{1}{4}(-3 - \sqrt{33}), 1)^T]$$

```
|| eigen(A)$vectors      # R vrací ortonormální
                        # vlastní vektory
```

- řešení x ze soustavy $Ax = b$ je $x = (-2, 1)^T$

```
|| solve(A, b)          # c(-2, 1)
```


Intermezzo

- uvažujme markovský proces s počátečním stavovým vektorem $p^0 = (1, 0, 0)^T$ a přechodovou maticí

$$S = \begin{pmatrix} 1/4 & 1/2 & 1/4 \\ 2/3 & 0 & 1/3 \\ 1/2 & 1/2 & 0 \end{pmatrix},$$

kde v i -tém řádku jsou vždy po řadě pravděpodobnosti přechodu z i -tého stavu do j -tého stavu pro $\forall i, j \in \{1, 2, 3\}$

- pomocí R
 - ověříme, že matice S je stochastická
 - určíme pravděpodobnosti, s jakými proces dospěl po pěti krocích do prvního, druhého či třetího stavu
 - určíme, zda existuje dynamicky rovnovážný stav procesu

Intermezzo

- uvažujme markovský proces s počátečním stavovým vektorem $p^0 = (1, 0, 0)^T$ a přechodovou maticí

$$S = \begin{pmatrix} 1/4 & 1/2 & 1/4 \\ 2/3 & 0 & 1/3 \\ 1/2 & 1/2 & 0 \end{pmatrix},$$

kde v i -tém řádku jsou vždy po řadě pravděpodobnosti přechodu z i -tého stavu do j -tého stavu pro $\forall i, j \in \{1, 2, 3\}$

- řešení

```
S <- matrix(c(1/4, 1/2, 1/4,
              2/3, 0, 1/3,
              1/2, 1/2, 0), nrow = 3,
            byrow = TRUE)

p <- c(1, 0, 0)
```

Intermezzo

- uvažujme markovský proces s počátečním stavovým vektorem $p^0 = (1, 0, 0)^T$ a přechodovou maticí

$$S = \begin{pmatrix} 1/4 & 1/2 & 1/4 \\ 2/3 & 0 & 1/3 \\ 1/2 & 1/2 & 0 \end{pmatrix},$$

kde v i -tém řádku jsou vždy po řadě pravděpodobnosti přechodu z i -tého stavu do j -tého stavu pro $\forall i, j \in \{1, 2, 3\}$

- řešení

```
# (i)
```

```
rowSums(S)
```

```
# c(1, 1, 1)
```

Intermezzo

- uvažujme markovský proces s počátečním stavovým vektorem $p^0 = (1, 0, 0)^T$ a přechodovou maticí

$$S = \begin{pmatrix} 1/4 & 1/2 & 1/4 \\ 2/3 & 0 & 1/3 \\ 1/2 & 1/2 & 0 \end{pmatrix},$$

kde v i -tém řádku jsou vždy po řadě pravděpodobnosti přechodu z i -tého stavu do j -tého stavu pro $\forall i, j \in \{1, 2, 3\}$

- řešení

```
# (ii)
install.packages("expm", dependency = T)
library("expm")
p %*% (S %^% 5)      # c(0.437, 0.344, 0.219)
```

Intermezzo

- uvažujme markovský proces s počátečním stavovým vektorem $p^0 = (1, 0, 0)^T$ a přechodovou maticí

$$S = \begin{pmatrix} 1/4 & 1/2 & 1/4 \\ 2/3 & 0 & 1/3 \\ 1/2 & 1/2 & 0 \end{pmatrix},$$

kde v i -tém řádku jsou vždy po řadě pravděpodobnosti přechodu z i -tého stavu do j -tého stavu pro $\forall i, j \in \{1, 2, 3\}$

- řešení

```
# (iii)
```

```
p %*% (S %^% 10) # c(0.444, 0.333, 0.222)
```

```
p %*% (S %^% 20) # c(0.444, 0.333, 0.222)
```

```
p %*% (S %^% 30) # c(0.444, 0.333, 0.222)
```

```
p %*% (S %^% 40) # c(0.444, 0.333, 0.222)
```

Tvorba polí a práce s nimi

- pole je objekt s vlastnostmi matice, ale libovolným počtem dimenzí
- např.

```
(X <- array(c(1:24), dim = c(4, 3, 2)))  
# , , 1  
# [,1] [,2] [,3]  
# [1,] 1 5 9  
# [2,] 2 6 10  
# [3,] 3 7 11  
# [4,] 4 8 12  
# , , 2  
# [,1] [,2] [,3]  
# [1,] 13 17 21  
# [2,] 14 18 22  
# [3,] 15 19 23  
# [4,] 16 20 24
```

Manipulace s poli

- navigace v poli

```
X[, , 1]      # první vrstva
X[, , 2]      # druhá vrstva
X[3, , 1]     # třetí řádek první vrstvy
X[, 2, ]      # druhé sloupce všech vrstev
```

- pole se příliš nepoužívají, protože vstupem pro analytické funkce jazyka R je obvykle matice či datová tabulka
- pole libovolných rozměrů lze převést na dvourozměrnou matici pomocí dummy proměnné „vrstva“

Tvorba datových tabulek a základní příkazy

- datová tabulka (`data.frame`) je dvojrozměrným polem, které obsahuje v každém sloupci prvky stejného datového typu, ale jednotlivé sloupce se mohou datovým typem lišit
- všechny sloupce datové tabulky mají shodnou délku, podobně všechny řádky datové tabulky mají shodnou délku
- v R je řada vestavěných datových tabulek

```
mtcars
str(mtcars)
class(mtcars)           # "data.frame"
mode(mtcars)            # "list"
is.data.frame(mtcars)   # TRUE
str(iris)
# 'data.frame': 150 obs. of 5 variables
# ...
dim(iris)               # c(150, 5)
```


Manipulace s datovými tabulkami

- užitečné příkazy

```
data <- mtcars
colnames(data)
colnames(data) <- paste("c",
                        1:dim(data)[2],
                        sep = "_")
rownames(data) <- paste("r",
                        1:dim(data)[1],
                        sep = "_")
# změní jmenovky sloupcům i řádkům
head(data) # náhled na prvních 6 řádků
head(data, 10) # náhled na prvních 10 řádků
tail(data) # náhled na posledních 6 řádků
tail(data, 10) # náhled na posledních 10 řádků
```

Manipulace s datovými tabulkami

- další užitečné příkazy

```
rbind(data, rep(0, dim(data)[2]))  
# přidání řádku c(0, 0, ..., 0)  
# k data.frameu "data"  
cbind(data, rep(0, dim(data)[1]))  
# přidání sloupce c(0, 0, ..., 0)  
# k data.frameu "data"  
data.frame(data,  
            "ahoj" = rep(0, dim(data)[1]))  
# přidání sloupce c(0, 0, ..., 0)  
# se jménem "ahoj" k data.frameu  
# "data"  
data[-1, ] # odebrání 1. řádku data.frameu  
# "data"  
data[, -1] # odebrání 1. sloupce data.frameu  
# "data"
```

Indexování, adresace

- adresace

```
data[2, 3]      # 160; prvek 2. řádku, 3. sloupce
data["r_2", "c_3"]
                # 160; prvek pod danými popisky
data[1, ]       # c(21, 6, 160, 110, ...);
                # tedy vektor 1. řádku data.frameu
                # "data" s popisky
data[, 2]       # c(6, 6, 4, 6, ...);
                # tedy vektor 2. sloupce
                # data.frameu "data" s popisky
data$c_5        # c(3.90, 3.90, 3.85, 3.08, ...);
                # tedy vektor 2. sloupce
                # data.frameu "data" s popisky
data$c_5[1]     # 3.9;
                # tedy první prvek 2. sloupce
                # data.frameu "data"
```

Indexování, adresace

- adresace

```
data[dim(data)[1], dim(data)[2]]  
    # 2; obecná adresace prvku  
    # vpravo dole (např. neznáme-li  
    # číselné rozměry tabulky)  
data[5]    # 5. sloupec, nikoliv major-column  
    # ordering
```

Sloupcové přehledy

- může mít smysl znát agregovaný ukazatel nad všemi sloupci

```
colSums(data)
      # součty všech sloupců
apply(data, 2, sum)
      # totéž
colMeans(data)
      # průměry všech sloupců
apply(data, 2, mean)
      # totéž
data <- rbind(data, rep(NA, dim(data)[2]))
      # přidán řádek c(NA, NA, ...)
colMeans(data)
      # c(NA, NA, ...); pro získání průměrů
      # nutné přidat argument na.rm = TRUE
colMeans(data, na.rm = TRUE)
apply(data, 2, mean, na.rm = TRUE)
      # už funguje
```

Tvorba seznamů a základní příkazy

- seznam (`list`) je výčtem prvků, které mohou být různorodého datového typu, včetně listu
- délky jednotlivých prvků seznamu se mohou lišit

```
my_list <- list("a" = c(1:10),  
               "b" = mtcars,  
               "c" = matrix(1:8, 2),  
               "z" = "ahoj")  
  
str(my_list)  
class(my_list)      # "list"  
mode(my_list)       # "list"  
is.list(my_list)    # TRUE
```

Manipulace se seznamy

- užitečné příkazy

```
names(my_list)
names(my_list) <- LETTERS[
  1:length(my_list)
]                                # přejmenovávám prvky listu

my_list[[length(my_list) + 1]] <- c(T, F)
names(length(my_list)) <- "XY"
                                # přidání vektoru c(T, F)
                                # k listu "my_list" pod jménem
                                # "XY"
```

Indexování, adresace

- adresace

```
my_list[[2]]      # 2. prvek listu
my_list[["B"]]    # prvek listu pod jmenovkou "B"
                  # jde o původní datový typ
                  # (data.frame)
my_list["B"]      # prvek listu pod jmenovkou "B"
                  # jde (vždy) o list
my_list[c(2, 4)]  # 2. a 4. prvek listu
my_list$C         # prvek listu pod jmenovkou "C"
my_list[[1]][2]   # 2; 2. prvek 1. prvku listu
my_list[[2]][3, 5] # 3.85; z 2. prvku listu vybírám
                  # prvek o souřadnicích (3, 5)
```


Indexování, adresace pomocí funkce `lapply()`

- adresace

```
set.seed(1)
my_long_list <- lapply(
  sample(c(80:120), 100, TRUE),
  function(x) sample(
    c(50:150), x, replace = TRUE
  )
) # list vektorů náhodné délky
  # generovaných z náhodných čísel

lapply(my_long_list, "[", 14)
  # z každého prvku listu (vektoru)
  # vybírám jen jeho 14. prvek
```

Prvkové přehledy

- může mít smysl znát agregovaný ukazatel nad všemi prvky seznamu

```
lapply(my_long_list, mean)
# pro každý prvek listu (vektor)
# vracím jeho průměr

lapply(my_long_list, length)
# pro každý prvek listu (vektor)
# vracím jeho délku
```

Literatura

Karel Zvára. *Základy statistiky v prostředí R*. Praha, Česká republika: Karolinum, 2013. ISBN: 978-80-246-2245-3.

Hadley Wickham. *Advanced R*. Boca Raton, FL: CRC Press, 2015. ISBN: 978-1466586963.

Děkuji za pozornost!

lubomir.stepanek@lf1.cuni.cz

lubomir.stepanek@fbmi.cvut.cz

github.com/LStepanek/17VSADR_Skriptovani_a_analyza_dat_v_jazyce_R